

Grondwettelijk Hof

**INFORMATIEVE NOTA
BETREFFENDE DE ARRESTEN NRS. 68/2015, 69/2015 EN 70/2015**

Het Grondwettelijk Hof herziet zijn rechtspraak over de rechtsplegingsvergoeding in het licht van de gewijzigde juridische context

In drie arresten van 21 mei 2015 beantwoordt het Grondwettelijk Hof verscheidene prejudiciële vragen over de rechtsplegingsvergoeding. De rechtsplegingsvergoeding is een forfaitaire tegemoetkoming in de kosten en erelonen van de advocaat van de in het gelijk gestelde partij. Wie een proces verliest, wordt in beginsel verplicht een rechtsplegingsvergoeding te betalen aan de tegenpartij.

De vraag rees of het grondwettig was dat overheden die optreden in het algemeen belang konden worden veroordeeld tot een rechtsplegingsvergoeding. Het Hof komt in de arresten terug op een deel van zijn rechtspraak, gelet op een recente wetwijziging die ook bij de Raad van State een rechtsplegingsvergoeding invoert. Het Hof stelt dat voor burgerlijke rechtscolleges de regeling van de rechtsplegingsvergoeding van toepassing is op alle partijen, dus ook op overheden die handelen in het algemeen belang. Zo kan een gemeente tot een rechtsplegingsvergoeding worden veroordeeld naar aanleiding een succesvol beroep tegen een beslissing van de ambtenaar van burgerlijke stand om het voltrekken van een huwelijk te weigeren of tegen een beslissing van haar GAS-ambtenaar om een geldboete op te leggen. Ook in fiscale geschillen voor de burgerlijke rechter kan aan de Staat of een andere overheid een rechtsplegingsvergoeding worden opgelegd. In strafzaken daarentegen blijft de veroordeling van het openbaar ministerie tot de betaling van rechtsplegingsvergoeding aan de vervolgte persoon uitgesloten.

In de arresten nrs. 68/2015, 69/2015 en 70/2015 van 21 mei 2015 beantwoordt het Grondwettelijk Hof verscheidene prejudiciële vragen over de rechtsplegingsvergoeding.

Het Hof komt hierbij terug op een deel van zijn rechtspraak, gelet op de juridische context die in het bijzonder is gewijzigd als gevolg van de wet van 20 januari 2014 houdende hervorming van de bevoegdheid, de procedureregeling en de organisatie van de Raad van State die het beginsel van de verhaalbaarheid bij de Raad van State invoert. De wetgever aanvaardt hiermee uitdrukkelijk dat het nastreven van het algemeen belang door één van de partijen niet uitsluit dat zij kan worden veroordeeld tot het betalen van een rechtsplegingsvergoeding wanneer zij in het ongelijk wordt gesteld. Hieruit vloeit voort dat de wetgever erkent dat het opleggen van een rechtsplegingsvergoeding geen bedreiging vormt voor de onafhankelijkheid van de overheden wanneer zij het algemeen belang moeten verzekeren. Dit vormt een wezenlijke breuk in de ontwikkeling van het stelsel van de rechtsplegingsvergoeding en heeft tot gevolg dat overheden die eisende of verwerende partijen in het kader van een burgerlijk geschil zijn, kunnen worden onderworpen aan het stelsel van de rechtsplegingsvergoeding.

Het gelijktijdig bestaan van de regeling in de wet van 20 januari 2014 en het achtste lid, 3°, van artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek, zal leiden tot verschillen in behandeling die moeilijk te verantwoorden lijken. Het achtste lid, 3°, van artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek, dat nog niet in werking is getreden, bepaalt immers dat geen rechtsplegingsvergoeding is verschuldigd ten laste van de Staat « wanneer een publiekrechtelijke rechtspersoon in het algemeen belang als partij optreedt in een geding ».

De wetgever kan weliswaar rekening houden met de procedurele verschillen tussen beide types van contentieux om het stelsel van de rechtsplegingsvergoeding eraan aan te passen. Dergelijke verschillen kunnen evenwel geen dermate grote discrepantie verantwoorden tussen de situatie van een overheid die in het ongelijk wordt gesteld voor de burgerlijke rechter dan wel voor de administratieve rechter, terwijl de inzet van het geschil en de geschilpartijen identiek kunnen zijn. Beide wetgevingen laten op onsamenhangende wijze toe dat een administratieve overheid meer of minder wordt blootgesteld aan het financiële risico van het proces naargelang haar tegenpartij, wanneer die over een dergelijke keuze beschikt, beslist om op te treden voor de burgerlijke rechter dan wel voor de Raad van State. Hieruit vloeit voort dat het objectieve karakter van het contentieux voor de Raad van State niet redelijkerwijs toelaat de overheden zo verschillend te behandelen naargelang zij partij zijn voor de Raad van State dan wel voor een rechtscollege van de rechterlijke orde. Ten slotte houdt het criterium van het algemeen belang een risico van rechtsonzekerheid in, terwijl de wet van 21 april 2007 zulks precies wilde vermijden.

Aansluitend bij deze overwegingen verwijst het Hof naar zijn arrest nr. 48/2015 van 30 april 2015 waarbij het Hof heeft geoordeeld dat het opleggen van een rechtsplegingsvergoeding aan de overheid, die als tegenpartij of verzoekende partij voor de Raad van State in het ongelijk wordt gesteld, niet ongrondwettig is.

Het Hof oordeelt vervolgens dat het moet waken over de samenhang van zijn rechtspraak en dat het niet zonder geldige reden mag afwijken van zijn precedentes. Wanneer de juridische context echter een ontwikkeling heeft gekend die de motivering van zijn vroegere arresten beïnvloedt, kan het Hof het noodzakelijk achten om terug te komen op een deel van zijn rechtspraak. Bovendien kan de rechtszekerheid vereisen dat het Hof, na een onderzoek van zijn rechtspraak, sommige criteria waarvoor het had gekozen op basis van de voorgelegde individuele zaken, laat evolueren. Immers, de ontstentenis van een dynamische en evolutieve benadering zou elke verandering of verbetering beletten.

Gelet op de ontwikkeling van de wetgeving, alsook het arrest nr. 48/2015 en in het belang van de rechtszekerheid, heroverweegt het Hof de kwestie van de rechtsplegingsvergoeding in haar geheel.

Voor de burgerlijke rechtscolleges herbevestigt het Hof het beginsel van positieve wederkerigheid, dat aan de grondslag lag van de wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van een advocaat. Dit beginsel impliceert dat de regeling van de rechtsplegingsvergoeding van toepassing is op alle partijen, ongeacht of het gaat om privépersonen dan wel om overheden die handelen in het algemeen belang. Dit waarborgt de rechtszekerheid, de samenhang van de wetgeving en de vooropgestelde doelstellingen van procedurele doeltreffendheid en billijkheid. De wederkerigheid bij de toepassing van de rechtsplegingsvergoeding bevordert overigens de wapengelijkheid tussen de partijen, aangezien het verzekert dat beiden instaan voor het financiële risico van het proces.

Om dezelfde redenen moet het openbaar ministerie, dat in het ongelijk wordt gesteld in een vordering die voor een burgerlijk rechtscollege is ingesteld op grond van artikel 138*bis*,

§ 1, van het Gerechtelijk Wetboek, kunnen worden veroordeeld tot de betaling van een rechtsplegingsvergoeding.

Wanneer daarentegen het arbeidsauditoraat voor de arbeidsrechtbank optreedt op grond van artikel 138*bis*, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek stelt het een vordering in die vergelijkbaar is met de strafvordering die het openbaar ministerie instelt voor de strafgerichten, in welk geval de toepassing van de rechtsplegingsvergoeding onverminderd uitgesloten blijft tussen het openbaar ministerie en de vervolgte persoon. Die vordering heeft immers tot doel heeft het plegen van een misdrijf vast te stellen en niet louter een herstel van burgerlijke aard te verkrijgen. Bovendien doet dit de strafvordering vervallen. Dit onderscheidt de vordering van de vorderingen in arresten nr. 43/2012 (vordering van de stedenbouwkundige inspecteur voor de burgerlijke rechtbank), nr. 36/2013 (vordering van de gemachtigde ambtenaar voor de burgerlijke rechtbank), en nr. 42/2013 (vordering van de procureur des Konings tot nietigverklaring van een huwelijk). Bijgevolg moet de toepassing van de rechtsplegingsvergoeding worden uitgesloten tussen het arbeidsauditoraat en de persoon tegen wie het optreedt op grond van die bijzondere procedure.

Dit heeft tot gevolg dat het voortaan niet ongrondwettig is om een rechtsplegingsvergoeding op te leggen ten laste van:

- de ambtenaar van de burgerlijke stand ten gunste van de personen die een beroep hebben ingesteld tegen de beslissing om het voltrekken van een huwelijk te weigeren (arrest nr. 68/2015);
- de gemeente ingevolge een beroep tegen een beslissing van haar GAS-ambtenaar (arrest nr. 69/2015);
- de Staat of een gemeente in het kader van een fiscaal geschil, ook wanneer het fiscaal geschil voor de burgerlijke rechter gaat over de wettigheid van een administratieve geldboete met een strafrechtelijk karakter (arrest nr. 70/2015).

Deze informatieve nota, opgesteld door de referendarissen die met de persrelaties zijn belast en door de griffie, bindt het Grondwettelijk Hof niet. Uit de aard zelf van de samenvatting, bevat zij niet de in het arrest noodzakelijk opgebouwde redeneringen noch de specifieke nuanceringen van het arrest.

De arresten nrs. 68/2015, 69/2015 en 70/2015 zijn te vinden op de webstek van het Grondwettelijk Hof, www.grondwettelijk-hof.be (<http://www.const-court.be/public/n/2015/2015-68n.pdf>; <http://www.const-court.be/public/n/2015/2015-69n.pdf> en <http://www.const-court.be/public/n/2015/2015-70n.pdf>).